**Романтизм у Німеччині.**
**Ернст Теодор Амадей Гофман: віхи мистецького шляху**

Наполеонівські війни спровокували тотальну реакцію в Німеччині: для збереження основ феодального устрою створено Священний Союз на чолі з Пруссією, суворий режим якого протримався з 1815-го до 1830 р. Опонентом Священного Союзу виступив письменник, композитор і художник Ернст Теодор Амадей Гофман. як мислитель він є спадкоємцем єнської школи, що висувала до ідеального художника вимоги універсальності й синтезу мистецтв, дотримання концепції романтичної іронії. Усі ці вимоги повною мірою реалізовано у творчості Гофмана, з життям та творчістю якого ми розпочинаємо знайомитися. Також ми розглянемо специфіку переходу літератури від романтизму до реалізму.

— XIX століття називають століттям історії невипадково: саме в цей період відбуваються значні соціальні зміни, які, безумовно, відбилися на літературному процесі. Для літератури XIX ст. характерні два глобальні літературні напрями: романтизм і класичний реалізм, що розвивалися практично паралельно, постійно взаємодіяли, збагачуючи одне одного. Романтизм уважають старшим за класичний реалізм, оскільки романтики раніше за реалістів сформулювали естетичну теорію, що спочатку виникла в Німеччині (Єнський і Гейдельберзький університети), а потім поширилася світом. Відбулося це у 1790-1810-ті рр. Термін *реалізм* увійшов до арсеналу літературознавства лише наприкінці XIX ст., коли напрям уже сформувався: Стендаль уважав себе романтиком, Бальзак — еклектиком, хоча обидва втілювали у своїй творчості реалістичні принципи. Деякі ознаки французький реалізм успадкував від класицизму: наприклад, характерну для трагедії XVIII ст. боротьбу двох пристрастей.

Література революційної доби була спрямованою на аналіз суспільства. «Поетичним правосуддям» займалися і романтики, і реалісти. Але робили вони це у різний спосіб. Критик Ш. О. де Сент-Бев дотепно охарактеризував різницю, що існувала між романтичним і реалістичним ставленнями до дійсності: «*Це вже не поет, який делікатно стягує покрови з інтимних таємниць, це — лікар, який безсоромно споглядає найінтимніші хвороби своїх пацієнтів*».

*Особливості німецького романтизму*

| Етап | Роки | Здобутки |
|---|---|---|
| 1-й — ранній (енський) | 1795-1805 | Розроблено естетичну теорію німецького романтизму (твори Ф. Шлеґеля, Новаліса). Герой німецьких романтиків (поет, музикант, художник) силою своєї фантазії перетворював світ, який після цього лише віддалено нагадував реальність. Міф, казка, легенда, переказ — підґрунтя мистецтва енських романтиків, що ідеалізували далеке Середньовіччя. Характерним є намагання звернутися до внутрішнього світу людини замість зображення конкретно-історичної дійсності. Єнські романтики зі своїх суб'єктивно-романтичних позицій випередили бурхливий розквіт роману в літературі XIX ст. |
| 2-й — гейдельберзький | 1806-1815 | Гейдельберзькі романтики присвятили свою діяльність вивченню і збиранню німецького фольклору. У їхній творчості посилене відчуття трагічності буття втілено у фантастиці, ворожій особистості |
| 3-й — пізній (романтизм) | 1815-1848 | Виникають локальні романтичні школи, а головне — з'являються такі яскраві індивідуальності, як Ґ. Бюхнер і Г. Гейне, що стають лідерами літературного процесу країни |

**Ернст Теодор Амадей Гофман** народився 24 січня 1776 року в Кеніґсберзі (тодішня територія Східної Пруссії) у родині судового урядовця (адвоката). Родина була звичайною, а от місто було не зовсім звичайним. Кеніґсберґ був одним із центрів

культурного й духовного життя Німеччини. Ернст був веселим, дуже дотепним хлопцем і ще в школі виявив хист до музики й малювання. З-поміж іншого також наполегливо опановував мистецтво слова: залюбки брався за створення віршів, оповідань, казок. Хлопець рано осиротів; його забрав до себе дядько, дуже «правильна» людина, сухий педант, який не бачив користі в музичних захопленнях Ернста. Вирішивши долю юнака, дядько відправив Гофмана до місцевого університету на юридичний факультет. Під час навчання Ернст для заробітку дає заняттяи музики та продає свої малюнки, а в 19 років пише свій перший музичний твір і перші 2 романи, які не збереглися.

Після закінчення університету Гофман працює в суді Варшави; не витримуючи атмосфери криводушності й корисливості, що панувала там, удається то до керування оркестром, то до створення декорацій для театру. Хоча Гофман як юрист ретельно виконує свої службові обов'язки, його душа просить музики, а його серце належить їй. Навіть своє друге ім'я — Амадей — він бере на честь видатного австрійського композитора Вольфґанґа Амадея Моцарта. У Варшаві Гофман створює першу оперу та ставить її на сцені. Потім з'являються інші твори: опери, дуети, вокальні п'єси, статті про музику й музикантів. Музика завжди була насолодою для нього, вона стала окрасою його найщасливіших днів. «*Музика — найбільш романтичне з усіх видів мистецтва, можна навіть сказати, єдине достеменно романтичне, оскільки має своїм предметом тільки нескінченне*»,— так говорив він про своє захоплення.

Музика подарувала Гофманові кохання — Юлію Марк: йому було 35, а їй — лише 15. Проте Гофман уже був одружений з Михалиною Тищинською. Юлія (у щоденнику він називав її Кетхен) була недосяжним дивом, і незабаром її видали заміж, навіть не спитавши, чи кохає вона нареченого. Гофман покинув Бамберґ і переїхав до Берліна. Там він отримав призначення на посаду судового радника.

Із 1812 року він майже цілком віддається літературі. Відтоді він написав два романи, багато повістей та оповідань, що разом склали 6 великих томів (і всі створено за одне десятиліття!).

До кінця життя Гофмана вважали політично неблагонадійним. 1818 року письменник захворів, а 25 червня 1822 року помер. Йому було тоді тільки 46 років. Отак і закінчилося недовге життя людини, яку доля не жаліла: нещасне дитинство, безрадісна робота, яка не приносила ані задоволення, ані грошей, вічні злидні, хвороби, боротьба за людську гідність. Попрощатися з видатним Гофманом прийшло зовсім мало людей. У похоронній процесії брав участь Генріх Гейне. Епітафією стали слова: «*Тут похований Е. Т. А. Гофман, що народився 24 січня 1776 р. і помер у Берліні 1822 р. Він був однаково чудовий як юрист, як поет, як музикант, як живописець*».

Саме завдяки літературній творчості Гофман зажив світової слави. Більшість його оповідань та повістей і навіть один роман мають казковий сюжет: у них поруч із людьми співіснують феї, чаклуни, добрі й лихі духи. ці казкові істоти живуть у творах митця за власними законами, а іноді за несправедливими й підступними людськими законами, що служать не добру, а злу. Письменник дотепно висміює і такі закони, і тих, хто їх запроваджує.

1819 року вийшла друком казка-новела «Крихітка Цахес, на прізвисько Циннобер», де у жанрі казки приховано гостру соціальну сатиру, а для перемоги добра мусять втрутитися добрі чарівники. У славетній казці про малого Цахеса митець майстерно змалював соціальний механізм закону відчуження — привласнення реальних заслуг тими, кому вони не належать.